

תורה ממרום – פרשת דברים

מידות טובות לפי אור החיים

מאת : עזרא מרום

בס"ד

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין תופל ולבן וחצרות ודי זהב". על פסוק זה הפותח את פרשתנו ואת חומש דברים אומר האורח חיים הקדוש, רבי חיים בן עטר זצוק"ל: "במקרא מועט לימד משה כללות יראת ד' ומידות ההגונות הצריכין להולכים בתורת ד'". לדבריו כל מילה בפסוק זה מרמזת על מידה אחרת. להלן אביא תמצית מדברי קדשו.

1. המילה "בעבר הירדן" רומזת שעל האדם לדבוק במידותיו של אברהם אבינו שקיבל את הכינוי אברהם העברי. מידות של גמילות חסדים, יראת אלוקים ואמונה שלימה בקב"ה.
2. באמרו "במדבר" רומז על מידת הענוה כמאמר חז"ל בעירובין נ"ד ע"א: "ישים אדם את עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו ואז תלמודו מתקיים בידו" ובלשון רבינו: אין דברי התורה מתקיימים אלא במי שמשפיל את עצמו ומשים עצמו כמדבר, לשון שפלות וענוה כמדבר שהכל דורכים בו. אולם יחד עם זאת שתהיה הענוה בדרך הנאותה ולא ישפיל את עצמו יותר מדי כמאמר הרמב"ם בהלכות דעות שיחזיק האדם בדרך האמצעית: "והוא שיהיה ענו בדרך האמצעית בין הקצה הראשון שהוא תכלית הגאווה ובין הקצה האחרון שהוא לבוש בלויי סחבות".
3. "בערבה" מלמד על חיוב הערבות שיש להוכיח את מי שלא התנהג כראוי בדברים ערבים ולא בתוקפנות. הטעם לחובת ההוכחה היא מצד הערבות ההדדית וחובה זו קיימת גם כשנגרמת אי נעימות.
4. "מול סוף" שתהיה לנגד עינו סוף האדם ותכליתו כמאמר עקביא בן מהללאל בפרקי אבות ג: "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון".
5. "לבן" שיהיה לו לב טהור, נקי זך ולבן כדרך שהתפלל דוד בתהילים: "לב טהור ברא לי אלוקים" ויהיה נקי כפיים ובר לבב.
6. "בין תופל ולבן". כבר רש"י העיר שלא מצאנו מקומות שנקראו בשמות כאלה. לדבריו רמז להם על המן (שנקרא כזרע גד לבן) ותפלו עליו אשמת שוא שהוא לחם קלוקל. האורח חיים לעומתו כותב שתופל ולבן מתייחסים למצבי רוח מנוגדים שמחה (לבן) ועצב ודאגה (תופל). לכן לדבריו יש בזה רמז לאדם שיתנהג כדברי הרמח"ל: צהלתו בפניו ודאגתו בלבו.
6. מהמילה "חצרות" לומד רבינו על תלמוד תורה בקביעות כיעקב אבינו שנאמר עליו "יושב אהלים". באמרו בחצרות, הם חצרות ד' שהם בתי מדרשות כמאמר דוד נעים זמירות ישראל "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ד'" (תהילים פ"ד) ובהמשך "כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי".
7. "ודי זהב" שלא יהיה להוט אחר הממון ויאמר "די לזהב" כי חמדה הממון היא מקור התאוות בעולם כי על ידי הממון יוכל לקנות את תאוות ליבו. ועוד שעל ידי שמתאוה לריבוי הממון אינו מרחם על זולתו לעשות צדקה כראוי לו. והוא מה שרמז באמרו "ודי זהב" שיאמר לזהב די, על דרך שאמרו רבותינו: "איזהו עשיר? השמח בחלקו"! שהרי טבע האדם שאינו מסתפק במה שיש לו כמאמר חז"ל: "מי שיש לו מנה, רוצה מאתיים".